Liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 43/2022 vp) ja sen täydentämisestä (HE 43/2022 vp)

Audiovisual Producers Finland – APFI ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto liikenne- ja viestintävaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta ja ko. hallituksen esityksen täydentämisestä. Keskitymme lausunnossamme lähinnä täydentävään hallituksen esitykseen (HE 313/2022 vp), joka on vastaus perustuslakivaliokunnan esittämiin huoliin (PeVL 58/2022 vp) sekä oikeuksien tasapainoiseen toteutumiseen valiokunnan pyytämin tavoin. Muilta osin uudistamme liikenne- ja viestintävaliokunnalle 9.5.2022 antamassamme lausunnossa esitetyn.

Esitämme kunnioittaen seuraavaa:

Keskeiset viestit

1) Hallituksen esitys **radio- ja tv-lähetysten edelleen lähettämisestä ja suorasta siirrosta** aiheuttaa oikeudellista epävarmuutta, ja näin ollen sillä voi olla merkittäviä negatiivisia vaikutuksia av-alan markkinoihin ja sen arvoketjuihin. Televisiokanavien edelleen lähettäminen koskee vain rajat ylittävää toimintaa. Suoran sopimisen mallin tulee jatkossakin olla ensisijainen kaikissa jakelutavoissa (alkuperäinen lähettäminen, edelleen lähettäminen ja suora siirto) kollektiiviseen sopimiseen nähden. Sääntelyratkaisu, joka johtaisi kotimaisen televisiomarkkinatoiminnan muuttumiseen, edellyttäisi kattavaa vaikutusarviointia, ja sitä, että esitys valmistellaan tältä osin uudelleen.

2) Täydentävän esityksen **6 a luku verkkosisällönjakopalveluista** on tasapainoinen ja linjassa DSM-direktiivin kanssa. Huomiot Euroopan unionin tuomioistuimen tuomiosta C-401/19 ovat perusteltuja. DSM-direktiivin 17 artikla on kokonaisuus, jossa palveluntarjoajien, käyttäjien ja oikeudenhaltijoiden oikeudet ja edut ovat tasapainossa. Kokonaisuudesta ei voida erottaa osia (eikä siihen voi lisätä osia) ilman että artiklan pääsisältö ja oikeuksien tasapaino muuttuu.

3) Mitä tulee **oikeuksien tasapuoliseen toteutumiseen** kokonaisuutena, katsomme, että DSM-direktiiviin tai verkkolähetysdirektiiviin sisältymättömät lisäykset tekijänoikeuslakiin, kuten näyttelijöiden yksinoikeuden laajentaminen, eivät ole perusteltuja eikä hyväksyttäviä. Esimerkiksi näyttelijöiden yksinoikeuden laajentamista koskeva muutosehdotus on kestämätön ja erittäin haitallinen audiovisuaalisten teosten tuotannolle Suomessa. Se puuttuisi perustuslaissa turvattuun elinkeinovapauteen ja omaisuudensuojaan. Esitys epätasapainossa tuottajan oikeuksiin nähden, sillä tuottaja kantaa vastuun ja taloudellisen riskin tuotannosta sekä mahdollistaa muiden tuotantoon tai sen jakeluun liittyvien osapuolten ansainnan.

Tarkemmat perustelut

Radio- ja tv-lähetysten edelleen lähettäminen ja suora siirto (25 h § ja 25 m §)

Perustuslakivaliokunta pitää lausunnossaan PeVL 58/2022vp hallituksen esityksen valmistelua poikkeavana. Perustuslakivaliokunta katsoi hallituksen esityksen olevan vaikeaselkoinen, mikä ei lisää sääntelyn selkeyttä ja ymmärrettävyyttä. Perustuslakivaliokunta totesi, että tekijänoikeuslakiin kohdistuu erityisiä selkeyden ja ymmärrettävyyden vaatimuksia

Epäselvyys ja tulkinnanvaraisuus koskee erityisesti radio- ja tv-lähetysten edelleen lähettämistä ja suoraa siirtoa. Ehdotetun sisältöisenä uusi tekijänoikeuslaki aiheuttaa paitsi epävarmuutta oikeustilasta, niin sillä voi olla myös merkittäviä negatiivisia muutoksia koko tv-markkinaan ja sen arvoketjuihin. Nykyinen epäselvä esitys johtaisi siihen, että edelleen lähettäminen määriteltäisiin tuomioistuinlaitoksessa.

Verkkolähetysdirektiivi velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan, että suora sopiminen oikeuksien käytöstä oikeudenhaltijoiden kanssa on mahdollista. Suora sopiminen tulee olla mahdollista ja ensisijaista kaikkien jakelutapojen osalta (alkuperäinen lähettäminen, edelleen lähettäminen ja suora siirto). Suorassa sopimisessa esimerkiksi televisioyhtiö hankkii tekijänoikeudet tuottajalta, joka on hankkinut oikeudet tekijöiltä ja muilta oikeuksien omistajilta, ja sopii lähetyksen jakelusta eri verkoissa. Kollektiivinen sopiminen eli oikeuksien hankinta tekijänoikeusjärjestöltä on vain suoraa sopimista täydentävää, siis toissijaista.

Lisäksi verkkolähetysdirektiivi edellyttää, että televisiotoimintaa koskeva sääntely on teknologianeutraalia. Lainsäädännössä tulee selkeästi todeta, että alkuperäistä lähettämistä on millä tahansa tekniikalla ja yleensä alihankkijoita käyttäen tv-yhtiön toimesta tai valtuuttamana toteutettava lähettäminen yleisölle. Suomessa vapaasti vastaanotettavien televisiokanavien alkuperäinen lähettäminen tapahtuu esimerkiksi antenni-, kaapeli-, IPTV- ja verkkolähetyksinä. Edelleen lähettäminen koskee vain rajat ylittävää toimintaa.

Jos suoran sopimisen ensisijaisuutta ja teknologianeutraalisuutta ei varmisteta, edessä olisi dramaattisia ja negatiivisia vaikutuksia oikeudenhaltijoille, tuotantoyhtiöille, televisioyhtiöille, operaattoreille, kansalaisille ja taloyhtiöille. Ennakoimme, että muutoksen myötä vapaasti vastaanotettavista kaupallisista televisiokanavista tulisi tilausmaksullisia kanavia tai niiden jakelu loppuisi. Tämä johtaisi kotimaisten tuotantojen määrään vähentymiseen ja/tai laadun huonontumiseen sekä suomalaisten tekijöiden työmahdollisuuksien vähenemiseen ja palkkojen/palkkioiden pienemiseen tuotannon hetkellä.

Pidämme välttämättömänä, että tekijänoikeuslaki turvaa televisiokanavien jakelun nykytilan jatkumisen. Näin ollen valiokunnan tulisi:

1. todeta lausunnossaan, että verkkolähetysdirektiivin voimaansaattamisella ei ollut tarkoitus muuttaa Suomen televisiomarkkinan toimivaa nykytilaa.
2. edellyttää, että edelleen lähettämistä käsittelevään 25 h §:ään lisätään 5 momentti, jossa tuodaan esiin, että televisioyhtiön toimesta tai valvonnassa ja vastuulla suoritettu television kaapelijakelu on alkuperäistä lähettämistä: *”Mitä edellä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta*

25 f §:n mukaiseen lähettämiseen, kun lähetys tapahtuu lähettäjäyrityksen toimesta tai valvonnassa ja vastuulla millä tahansa teknologialla samanaikaisesti ja muuttumattomana. Edellä 1 momentissa tarkoitettuna edelleen lähettämisenä ei pidetä ohjelmasignaalin jakelijan lähettäjäyritykselle tarjoamaa teknistä tapaa lähettäjäyrityksen lähetyksen vastaanoton varmistamiseksi tai parantamiseksi."

3. edellyttää, että suoraa siirtoa käsittelevään 25 m §:ään lisätään 2 momentti, joka mahdollistaa suoran sopimisen*: "Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta teoksen lähettämiseen suoran siirron menetelmällä, jos sen tekijä on luovuttanut oikeuden sen lähettämiseen suoran siirron menetelmällä sille lähettäjäyritykselle, jonka lähetystä lähettäminen suoran siirron menetelmällä koskee."*

Verkkosisällönjakopalvelut (6 a luku).

Verkkosisällönjakopalveluja käsittelevä 6 a luku on yleisesti ottaen tasapainoinen ja linjassa DSM-direktiivin kanssa. On kuitenkin olennaista, että kaikki säännökset perustuvat DSM-direktiiviin ja ylläpitävät tasapainoa DSM-direktiivin 17 artiklan mukaista palveluntarjoajien, käyttäjien ja oikeudenhaltijoiden välistä tasapainoa.

Oikeus kohtuulliseen hyvitykseen (55 j §)

Pykälässä säädettäisiin yhtäältä palvelun käyttäjän ja toisaalta palveluntarjoajan oikeudesta saada kohtuullinen hyvitys, mikäli pääsy teokseen verkkosisällönjakopalvelussa on pyydetty estämään tai teos on pyydetty poistamaan verkkosisällönjakopalvelusta ilman tekijänoikeuslakiin perustuvaa syytä. Velvollisuus maksaa hyvitys on tuottamuksesta riippumaton eli se voisi koitua maksettavaksi, vaikka oikeudenhaltija olisi tehnyt esto- tai poistopyynnön vilpittömässä mielessä. Hyvitys onkin näin ollen rangaistuksenluonteinen seuraus ja sen käytännön vaikutus ennen kaikkea ennaltaehkäisevä, toisin sanoen oikeudenhaltija ei uskalla valvoa oikeuksiaan siinä pelossa, että se joutuu hyvitysvelvolliseksi. Ehdotettu 55 j § on poistettava, koska tekijän velvollisuus suorittaa hyvitystä on DSM-direktiiviin sisältymätön ja sen tarkoituksen vastainen. Säännös horjuttaisi 17 artiklan mukaista palveluntarjoajien, käyttäjien ja oikeudenhaltijoiden välistä tasapainoa.

Teosten laillinen käyttö palvelussa (55 e §)

Alkuperäisestä 55 e §:n 1 momentista ehdotetaan tarpeettomana poistettavaksi viittaus sitaattia ja parodiaa koskeviin pykäliin. Muutos on luonteeltaan tekninen mutta perusteltu. Kannatamme ehdotusta.

Toimenpiteet laillisen käytön varmistamiseksi (55 f §)

Alkuperäistä 55 f §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että siinä mainittaisiin palveluntarjoajan käytäntöjen lisäksi myös palveluntarjoajan käyttämät menettelyt. Lisäksi ehdotetaan poistettavaksi alkuperäisen 2 momentin säännös automaattisten estämiskeinojen käytön edellytyksistä ja sen tilalle lisättäväksi viittaus, jonka mukaan 6 a luvun säännösten soveltaminen ei saa johtaa verkkosisältöjen yleiseen seurantaan. Kannatamme molempia ehdotuksia.

Oikeuksien tasapainosta

DSM-direktiiviin tai verkkolähetysdirektiiviin sisältymättömät lisäykset tekijänoikeuslakiin, kuten näyttelijöiden yksinoikeuden laajentaminen, eivät ole perusteltuja eikä hyväksyttäviä. Esimerkiksi näyttelijöiden yksinoikeuden laajentamista koskeva muutosehdotus (45 § ja 46 §) puuttuisi perustuslaissa turvattuun elinkeinovapauteen ja omaisuudensuojaan. Esitys epätasapainossa tuottajan oikeuksiin nähden, sillä tuottaja kantaa vastuun ja taloudellisen riskin tuotannosta sekä mahdollistaa muiden tuotantoon tai sen jakeluun liittyvien osapuolten ansainnan. Pyydämme siirtämään näyttelijöiden oikeuksien laajennuksen myöhempään tekijänoikeuslain muutospakettiin. Näin tehtiin myös muille direktiiveihin perustumattomille pykälille.

Ottaen huomioon, että av-teoksilla on tyypillisesti vähintäänkin kymmeniä oikeudenhaltijoita, erillisten rojaltipohjaisten sopimusten tekeminen ja niihin liittyvä raportointi voisi johtaa suhteettomaan hallinnolliseen taakkaan. Lisäksi kohtuullistamisvaatimukset voisivat vaarantaa toiminnan jatkuvuuden ja av-alan kilpailukyvyn suhteessa ulkomaisiin toimijoihin nähden. Esitys on näiltä osin epätasapainossa tuottajan oikeuksiin nähden, jolloin edellytämme, että valiokunta tuo lausunnossaan esiin, että av-alalla kertakaikkiset korvaukset ovat vallitsevan hyvän sopimustavan mukaisia ja siten kohtuullisia (28 a § ja 29 §). Kun av-alalla tekijälle maksettava korvaus ei tyypillisesti riipu siitä, missä laajuudessa teosta käytetään, olisi myös vuosittainen raportointivelvoite tarpeeton (30 §).

Viittaamme muilta osin aiemmin antamaamme lausuntoon.

Kunnioittaen,

Helsingissä 12. tammikuuta 2023

Audiovisual Producers Finland - APFI ry

Laura Kuulasmaa
Toiminnanjohtaja